

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ ТА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ
УКРАЇНИ**

Кафедра фінансів

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету

_____к.е.н., доцент Остапчук А.Д.

« » _____ 2019 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри фінансів

Протокол № 11 від « 10 » червня 2019 р.

Завідувач кафедри

_____д.е.н., професор Давиденко Н.М.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«АНАЛІЗ І ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА: ФІНАНСИ ПІДПРИЄМСТВА»

Спеціальність 073 Менеджмент

Факультет аграрного менеджменту

Розробник: к.е.н., доцент Олійник Л.А.

Київ – 2019 р.

1. Опис навчальної дисципліни

Фінанси підприємств

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Галузь знань	07 «Управління та адміністрування» (шифр і назва)	
Спеціальність	073 «Менеджмент» (шифр і назва)	
Освітній ступінь	магістр (бакалавр, спеціаліст, магістр)	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	обов'язкова	
Загальна кількість годин	90	
Кількість кредитів ECTS	<u>3</u>	
Кількість змістових модулів	<u>2</u>	
Курсовий проект (робота)	<u>-</u> (назва)	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	1	
Семестр	1	
Лекційні заняття	15 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	15 год.	6 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	76 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин для денної форми навчання	2 год.	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета навчальної дисципліни «Фінанси підприємств» - формування системи знань з питань теорії і практики фінансових відносин суб'єктів господарювання, засвоєння практичних навичок з управління фінансовими ресурсами в процесі господарської діяльності.

Завдання вивчення навчальної дисципліни «Фінанси підприємств»:

- розкриття сутності, функцій та ролі фінансів підприємств у ринковій економіці;
- визначення й систематизування закономірностей у сфері фінансових відносин держави, суб'єктів підприємницької діяльності та домогосподарств і використання цих закономірностей у практиці фінансової роботи;
- виявлення можливих напрямів впливу фінансів підприємств на суспільний прогрес і їх ролі в системних трансформаціях ринкового економічного базису;
- з'ясування сутності фінансових ресурсів підприємств, методів і джерел їх формування, організації фінансової діяльності підприємств;
- здобуття навичок здійснення розрахунків грошових надходжень, прибутку, його розподілу, впливу оподаткування на використання прибутку;
- визначення потреби в оборотних коштах, джерелах фінансування відтворення основних виробничих засобів, їх ефективного використання;
- оволодіння методами оцінки фінансового стану, фінансового планування, санації підприємств.
- виявлення глобальних ризиків та фінансових загроз функціонування сучасного підприємства.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- соціально-економічну сутність, функції і роль фінансів підприємств;
- організацію фінансів суб'єктів господарювання;
- особливості організації фінансових відносин підприємств ;
- складові податкової системи та оподаткування підприємств;
- теоретичні засади фінансового управління;
- техніку фінансових розрахунків, типову фінансову документацію;
- прийоми і методи складання фінансової частини бізнес - плану;
- основи фінансування, кредитування і капітальних вкладень підприємств;
- склад і зміст фінансової звітності підприємств.

Студент повинен **уміти**:

- об'єктивно оцінювати економічні процеси та фінансову політику підприємства;
- аналізувати і контролювати фінансовий стан підприємств;
- визначати джерела формування фінансових ресурсів, показники ефективності господарювання, складати фінансову звітність підприємства;
- розраховувати потребу у фінансових та кредитних ресурсах підприємств;
- визначати нормативи оборотних засобів, амортизаційних відрахувань;
- складати фінансовий план, визначати ефективність капітальних вкладень.

3. Програма та структура навчальної дисципліни для:

- повного терміну денної (заочної) форми навчання;

азви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Основи фінансів підприємств, грошові розрахунки та грошові надходження підприємств												
Тема 1. Основи фінансів підприємств	8	1	1	-	-	6						
Тема 2. Організація грошових розрахунків	10	2	2	-	-	6						
Тема 3. Грошові надходження підприємств	8	1	1	-	-	6						
Тема 4. Формування і розподіл прибутку	10	2	2	-	-	6						
Тема 5. Оподаткування підприємств	8	1	1	-	-	6						
Разом за змістовим модулем 1	44	7	7	-	-	30						
Змістовий модуль 2. Оборотні кошти та основні засоби, фінансовий стан, кредитування, фінансове планування та фінансова санація підприємств												
Тема 6. Оборотні кошти та їх організація на підприємстві	10	2	2	-	-	6						
Тема 7. Оцінка фінансового стану підприємства	10	2	2	-	-	6						
Тема 8. Кредитування підприємств	8	1	1	-	-	6						
Тема 9. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів	8	1	1	-	-	6						
Тема 10. Фінансове планування на підприємствах	6	1	1	-	-	4						
Тема 11. Фінансова санація підприємств	4	1	1	-	-	2						
Разом за змістовим модулем 2	46	8	8	-	-	30						
Усього годин	90	15	15	-	-	60						

5. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Основи фінансів підприємств	1
2	Організація грошових розрахунків	2
3	Грошові надходження підприємств	1
4	Формування і розподіл прибутку	2
5	Оподаткування підприємств	2
6	Оборотні кошти та їх організація на підприємстві	2
7	Оцінка фінансового стану підприємства	1
8	Кредитування підприємств	1
9	Фінансове забезпечення відтворення основних засобів	1
10	Фінансове планування на підприємствах	1
11	Фінансова санація підприємств	2

6. Теми семінарських занять (не передбачено)

7. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Контрольні питання.

1. Сутність фінансів підприємств
2. Організація, зміст та функції фінансів підприємств
3. Фінансові ресурси підприємств
4. Особливості організації фінансів підприємств різних форм власності
5. Організація фінансової діяльності на підприємствах
6. Зміст та завдання управління фінансами підприємств
7. Грошові розрахунки, та принципи їх організації на підприємстві
8. Поточні та інші рахунки підприємств у банках
9. Розрахунки платіжними дорученнями
10. Розрахунки платіжними вимогами - дорученнями
11. Розрахунки платіжними вимогами
12. Рахунки із застосуванням розрахункових чеків
13. Розрахунки акредитивами
14. Розрахунки із застосуванням векселів
15. Розрахунки пластиковими картками
16. Розрахунково – платіжна дисципліна, санкції за її порушення. Порушення касової дисципліни, способи її зміцнення
17. Грошові кошти, характеристика і склад грошових надходжень підприємств
18. Грошові потоки підприємства і їх види
19. Фінансові результати діяльності підприємств, їх зміст і значення у розширенні виробництва
20. Прибуток і рентабельність підприємства, їх економічний зміст в сучасних умовах розвитку підприємництва
21. Методи розрахунку прибутку підприємств і обчислення рентабельності
22. Розподіл та використання прибутку підприємства
23. Сутність, склад і структура оборотних коштів, їх класифікація
24. Джерела формування оборотних коштів
25. Розрахунок нормативів власних оборотних коштів і показники їх використання
26. Основи кредитування підприємств
27. Види кредитів і їх форми
28. Порядок оформлення і видачі кредиту
29. Порядок погашення кредиту
30. Контроль банку за використанням і погашенням кредиту

31. Сутність, призначення і функції податків
32. Податкова система в Україні, принципи її побудови
33. Види податків та джерела їх сплати
34. Непрямі податки
35. Прямі податки
36. Місцеві податки і збори
37. Сутність фінансового стану підприємства, показники та методика їх розрахунку
38. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства
39. Показники фінансової стійкості підприємства
40. Оцінка ділової активності підприємства
41. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства
42. Фінансове планування, його види та їх характеристика
43. Фінансовий план підприємства
44. Оперативне фінансове планування
45. Бюджетування в системі оперативного планування
46. Основи антикризового управління
47. Економічна сутність санації підприємств
48. Санаційний аудит, порядок його проведення
49. Порядок проведення санації підприємств
50. Фінансові джерела санації підприємств
51. Реструктуризація підприємств, її види та показники ефективності
52. Сутність банкрутства та причини його виникнення
53. Процедура визнання боржника банкрутом
54. Порядок ліквідації підприємств.

Комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами.

Варіант № 1

	Тестове завдання 1. Управління фінансами підприємства передбачає:
1	наявність об'єктів і суб'єктів управління;
2	існування місцевих органів самоврядування;
3	існування законодавчих та виконавчих органів влади.
	Тестове завдання 2. Розподільча функція фінансів підприємств дозволяє:
1	здійснювати управління фінансовою роботою;
2	здійснювати контроль за фінансовою діяльністю підприємств;
3	використовувати ресурси держбюджету.
	Тестове завдання 3. Фінансові відносини підприємств з кредитними установами виникають з приводу:
1	касово-розрахункових операцій;
2	видачі та повернення безпроцентних позик;
3	страхування майна.
	Тестове завдання 4. Кошти підприємств підлягають зберіганню в банку:
1	обов'язково;
2	не обов'язково;
3	за бажанням підприємства;
	Тестове завдання 5. При здійсненні розрахункових операцій підприємство обирає форму розрахунків:
1	за вказівкою вищестоящих органів;
2	за домовленістю з партнером;
3	за вказівкою банку.
	Тестове завдання 6. Які кошти знаходяться в касі підприємств
1	касові;
2	розрахункові;

3	кредитні;
4	депозитні;
	Тестове завдання 7. Грошовими надходженнями є:
1	прибуток підприємства;
2	валовий дохід підприємства; дебіторська заборгованість, списана як безнадійна;
3	дивіденди, які поступили ззовні.
	Тестове завдання 8. Фактори, які найбільш впливають на норму прибутку:
1	оборотність капіталу;
2	концентрація виробництва;
3	середньорічна вартість основних і оборотних фондів;
4	рівень податків;
5	форма господарювання.
	Тестове завдання 9. Грошовий потік підприємства:
1	це сума валових доходів, зменшена на суму валових витрат та вартості основних засобів;
2	сума всіх прибутків;
3	чистий прибуток за мінусом амортизації;
4	виручка від реалізації продукції за мінусом матеріальних витрат;
5	сума щорічних амортизаційних відрахувань і чистого прибутку.
	Тестове завдання 10. Чистий прибуток с.-г. підприємства розподіляється :
1	страховий фонд;
2	державні централізовані фонди;
3	фонд оплати праці;
4	фонд матеріального заохочення.

Варіант № 2

	Тестове завдання 1. Сферою фінансових відносин підприємств є:
1	виробнича діяльність підприємств;
2	збутова діяльність підприємств;
3	розподіл валової продукції на матеріальні витрати (с), необхідний продукт (v), додатковий продукт (m).
	Тестове завдання 2. Джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є:
1	надходження від Пенсійного фонду;
2	надходження від Фонду сприяння зайнятості населення;
3	бюджетні асигнування
	Тестове завдання 3. Передумовами ефективного функціонування фінансів підприємств є:
1	однотипність форм власності;
2	відсутність конкуренції.
3	самофінансування підприємства;
4	необмежене державне втручання в діяльність підприємства.
	Тестове завдання 4. Готівка для видачі заробітної плати може зберігатися в касі протягом:
1	5 робочих днів;
2	10 робочих днів;
3	3 робочих днів;
4	одного робочого дня.
	Тестове завдання 5. Ліміт залишку готівки в касі сільськогосподарське підприємство встановлює, виходячи з:

1	розміру оборотних фондів підприємства;
2	розміру зарплатного фонду;
3	норми прибутку підприємства;
4	чисельності працюючих на підприємстві.
	Тестове завдання 6. Який документ не потрібно подавати при відкритті рахунків у банку:
1	заяву на відкриття рахунку;
2	примірник статуту підприємства;
3	свідоцтво про державну реєстрацію в органах державної влади;
4	баланс.
	Тестове завдання 7. Що включає в себе поняття “позареалізаційні доходи”:
1	пені, штрафи, неустойки, страхові відшкодування за майно, одержані господарством;
2	надані послуги;
3	орендна плата, сплачена господарством;
4	дебіторська заборгованість, списана як безнадійна.
	Тестове завдання 8. Фактори, які найбільш впливають на рівень рентабельності:
1	рівень податків;
2	спеціалізація;
3	витрати виробництва;
4	форма власності;
5	якість продукції.
	Тестове завдання 9. За рахунок фонду нагромадження здійснюється:
1	покриття збитків від житлово-комунального господарства;
2	фінансування природоохоронних заходів;
3	матеріальне заохочення працівників;
4	фінансування витрат на науково-конструкторські розробки та проектно-пошукові роботи.
	Тестове завдання 10. Валовий дохід – це:
1	валова продукція за мінусом оплати праці з відрахуваннями;
2	знову створена вартість;
3	внутрішній валовий продукт за мінусом податків, зборів та платежів.

Варіант № 3

	Тестове завдання 1. Надходженнями підприємств вважають:
1	прибуток минулих років, виявлений у поточному році;
2	кредиторська заборгованість, списана як безнадійна;
3	стійкі пасиви;
4	мобілізація внутрішніх резервів;
	Тестове завдання 2. До фінансових ресурсів підприємств, що мобілізуються на фінансовому ринку належать:
1	кошти від здачі майна в оренду;
2	надходження від ф`ючерсних операцій.
3	доходи від лізингових операцій.
	Тестове завдання 3. До фінансових ресурсів підприємств, що формуються при заснуванні належать:
1	кредитні інвестиції;
2	страхові відшкодування;
3	внески засновників у статутні фонди.
	Тестове завдання 4. Система безготівкових розрахунків включає:

1	класифікацію розрахунків;
2	взаємовідносини підприємств з населенням;
3	взаємовідносини між підприємствами;
4	заємовідносини підприємств з бюджетом.
	Тестове завдання 5. Платіжні доручення можуть бути:
1	відзивні;
2	безвідзивні;
3	акцептовані;
4	гарантовані.

	Тестове завдання 6. Чеки бувають:
1	іменні;
2	на пред`явника;
3	привілейовані;
4	грошові;
	Тестове завдання 7. Внутрішніми джерелами грошових надходжень підприємств є:
1	прямі іноземні інвестиції;
2	бюджетні асигнування;
3	кредиторська заборгованість.
	Тестове завдання 8. Рівень рентабельності найбільш повно відображає ефективність:
1	виробничої діяльності підприємства;
2	конкретної галузі;
3	використання землі;
4	використання авансованого у виробництво капіталу.
	Тестове завдання 9. З чистого доходу на підприємстві формуються фонди:
1	фонд збільшення розміру виплат при виході працівників а пенсію;
2	соціального страхування працівників;
3	резервний фонд;
4	відшкодування робочої сили.
5	відрахування до Фонду обов`язкового державного соціального трахування.
	Тестове завдання 10. Суть класичного методу розподілу підприємницького доходу полягає в його розподілі:
1	пропорційно здійсненим витратам на виробництво продукції;
2	пропорційно внеску в підприємство;
3	рівними частками, незалежно від кількості працюючих.

Варіант № 4

	Тестове завдання 1. Фінанси підприємства виконують наступні функції:
1	організації виробництва;
2	пов`язана з прийняттям управлінських рішень за конкретними питаннями;
3	координуюча;
4	стимулююча;
5	фіскальна.
	Тестове завдання 2. Формування фінансових ресурсів на підприємстві – це:
1	страхові відшкодування;
2	страхові внески;
3	процес відтворення робочої сили;
4	зменшення простроченої кредиторської заборгованості на підприємстві.

	Тестове завдання 3. Передумовами ефективного функціонування фінансів підприємств є:
1	різноманітність форм власності;
2	переважне застосування в процесі господарської діяльності готівкової форми розрахунків;
3	дотримання принципів комерційного розрахунку;
	Тестове завдання 4. Акредитиви бувають:
1	прості;
2	переказні;
3	відзивні;
4	фінансові;
	Тестове завдання 5. Строк дії акредитиву вказується:
1	в договорі між постачальником і покупцем;
2	в заяві на відкриття акредитиву;
3	встановлюється банком-емітентом самостійно.
	Тестове завдання 6. Платіжна вимога-доручення виписується:
1	постачальником та покупцем, у випадку згоди останнього оплатити за нею;
2	банком постачальника;
3	банком покупця.
	Тестове завдання 7. Позареалізаційні витрати включають:
1	витрати від стихійного лиха, яких не можна було уникнути;
2	кредиторська заборгованість, списана як безнадійна;
3	понаднормативне списання товарно-матеріальних цінностей;
	Тестове завдання 8. Норма прибутку – це:
1	показник ефективності використання оборотних засобів;
2	відношення прибутку до собівартості реалізованої продукції;
3	показник ефективності авансованого капіталу;
4	показник ефективності використання основних засобів.
5	показник ефективності виробничої діяльності підприємства.
	Тестове завдання 9. Дайте визначення поняття “балансовий прибуток”:
1	це прибуток від реалізації продукції, робіт і послуг;
2	це розрахунковий прибуток;
3	це прибуток від реалізації продукції, робіт і послуг та від позареалізаційної діяльності;
4	це прибуток від реалізації майна та одержаний в якості дивідендів.
	Тестове завдання 10. Прибуток, що залишається в розпорядженні господарства, – це:
1	прибуток від реалізації;
2	оподатковуваний прибуток;
3	чистий прибуток; прибуток від позареалізаційної діяльності;
4	різниця між доходами та платежами в бюджет.

Варіант № 5

	Тестове завдання 1. Види відповідальності підприємств за невиконання фінансових зобов'язань:
1	комерційна
2	адміністративна;
3	традиційна
4	суспільна.
	Тестове завдання 2. В основу організації фінансів підприємств покладено:
1	форму власності;

2	порядок сплати податкових зобов'язань;
3	комерційний розрахунок;
4	напрямок діяльності підприємства на перспективу;
	Тестове завдання 3. Доходами підприємств є:
1	амортизаційні відрахування;
2	виручка від реалізації продукції;
3	виручка від реалізації майна, що вибуло;
4	валовий і чистий дохід, прибуток від реалізації;
	Тестове завдання 4. Об'єктом фінансів підприємств є:
1	соціальні відносини;
2	трудове законодавство;
3	розподіл грошових доходів.
	Тестове завдання 5. Вексель – це цінний папір, що являє собою:
1	грошове зобов'язання боржника сплатити певну суму в указаний строк;
2	грошову вимогу постачальника до платника про сплату певної суми грошей;
3	договір між постачальником і платником про сплату певної суми грошей.
	Тестове завдання 6. Найпоширеніші випадки застосування векселів:
1	для проведення клірингу;
2	для проведення лізингу.
3	для проведення факторингу;
4	для проведення платежів у порядку планових;
	Тестове завдання 7. Акредитив призначений для розрахунків
1	з одним постачальником;
2	з декількома постачальниками;
3	з декількома заготівельними організаціями.
	Тестове завдання 8. Розрахунки платіжними дорученнями можуть здійснюватися:
1	за фактично відвантажену продукцію;
2	після переказу грошей
3	у час, вказаний в договорі.
	Тестове завдання 9. За якими цінами продається продукція на ринку
1	розрахунковими;
2	договірними;
3	звичайними;
4	оптовими;
5	вільними;
	Тестове завдання 10. Які складові елементи входять до реалізаційної ціни:
1	податок на прибуток;
2	балансовий прибуток;
3	ПДВ; АП; митні платежі;

8. Методи навчання

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1) За джерелом інформації:

- *Словесні:* лекція (традиційна, проблемна, лекція-прес-конференція) із застосуванням комп'ютерних інформаційних технологій (PowerPoint – Презентація), семінари, пояснення, розповідь, бесіда.
- *Наочні:* спостереження, ілюстрація, демонстрація.
- *Практичні:* практичні завдання.

2) **За логікою передачі і сприймання навчальної інформації:** індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3) **За ступенем самостійності мислення:** репродуктивні, пошукові, дослідницькі.

4) За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних проєктів.

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії; створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

9. Форми контролю

Методи усного контролю: індивідуальне опитування, фронтальне опитування, співбесіда, іспит.

Методи письмового контролю: модульне письмове тестування, звіт, реферат.

Комп'ютерного контролю: тестові програми.

Методи самоконтролю: уміння самостійно оцінювати свої знання, самоаналіз.

10. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання студента відбувається згідно положення «Пр екзамену та заліки у НУБіП України» від 27.02.2019 р. протокол № 7 з табл.1

Оцінка національна	Рейтинг здобувача вищої освіти, бали
Відмінно	90-100
Добре	74-89
Задовільно	60-73
Незадовільно	0-59

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів), одержаний рейтинг з атестації $R_{\text{ат}}$ (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів) : $R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}}$

11. Методичне забезпечення

1. Олійник Л.А., Негода Ю.В. Навчально-методичний посібник з дисципліни «Фінанси підприємств» для самостійного вивчення курсу і завдання для студентів з різними формами навчання ОКР «Бакалавр». – К.: ЗАТ «Нічлава», 2009. - 162 с.
2. Олійник Л.А., Негода Ю.В. Фінанси підприємств. Навчально-методичний посібник для студентів ОКР «Бакалавр». К.: ТОВ «Аграр Медіа Груп», 2012. – 134 с.
3. Олійник Л.А. Методичні рекомендації з вивчення дисципліни «Фінанси підприємств» для студентів ОКР «Бакалавр». – К.: ЦП «Компринт», 2014. - 68 с.

4. Олійник Л.А., Негода Ю.В. Методичні вказівки та завдання для проведення практичних занять та самостійної роботи студентам денної форми навчання напряму підготовки. – К.: ЦП «Компринт», 2016. - 115 с.
5. Олійник Л.А. Методичні вказівки з вивчення дисципліни для студентів освітнього ступеню «Бакалавр» напряму підготовки 6.030601 «Менеджмент», «Менеджмент зовнішньоекономічної діяльності». – К.: ЦП «Компринт», 2017. - 120 с.
6. Олійник Л.А. Практикум з дисципліни «Фінанси підприємств» для студентів напряму підготовки 6.030509 «Облік і аудит». – К.: ЦП «Компринт», 2016. - 153 с.
7. Олійник Л.А., Негода Ю.В. Методичні вказівки з вивчення дисципліни «Фінанси підприємств» для студентів освітнього ступеню «Бакалавр» спеціальності 073 «Менеджмент». – К.: ЦП «Компринт», 2019. - 128 с.

12. Рекомендована література

Основна

1. Азаренкова Г.М. та ін. Фінанси підприємств: Навч. посібник для самот. вивчення дисципліни. – 2-е вид., випр. і доп. –К.: Знання-Прес, 2006. -287 с.
2. Данілов О. Д., Паєнтко Т. В. Фінанси підприємств у запитаннях і відповідях: навч. посіб. – К.: КНТ, 2009. –272с.
3. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – К.: Кондор – 2003.–364 с.
4. Лайко П.А., Мних М.В.Фінанси підприємств. – К.: Знання України, 2004. – 428 с.
5. Непочатенко О.О. Фінанси підприємств: підручник / О.О. Непочатенко, Н.Ю. Мельничук.-К.: «Центр учбової літератури», 2013.-504с.
6. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: Підручник для студ. – 2-е вид. – Львів: „Магнолія Плюс”, 2006. – 367 с.
7. Слав'юк Р.А.Фінанси підприємств: Навч. посібник.–К.: ЦУЛ, 2002.–460 с.
8. Філімоненков О.С., Дема Д.І. Фінанси підприємств:Підручник.- К.: Алерта, 2009.-496 с.
9. Фінанси підприємств. Підручник. 6-е видання (за ред. А.М.Поддєрьогіна) – К.: КНЕУ, 2006 – 546 с.
10. Фінанси підприємств: тести, задачі, методичні рекомендації . Навч. посібник (за ред. В.З. Потій) – К.: КНЕУ, 2005 – 244 с.
11. Фінанси підприємств: Навч. посібник: Курс лекцій / За ред. Г.Г. Кірейцева. – К.: ЦУЛ, 2002. – 268 с.
12. Фінанси підприємств (за модульною системою навчання): теоретично-практичний посібник / В. П. Шило, С. Б. Ільїна, В. В. Барабанова, І. І. Криштопа. – 2-ге вид. – К.: Кондор, 2011. – 429 с.
13. Методичні рекомендації щодо підготовки до складання державного екзамену (навчальна дисципліна "Фінанси підприємств") галузі знань 0305 "Економіка та підприємництво" за напрямом підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" на ОКР "бакалавр" / [уклад. Ковальчук Н. О., Городюк А. Б.]. – Чернівці : [б.в.], 2013. – 79 с. 34.

Допоміжна

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. - 1996.- №30. - С.141.
2. Бюджетний кодекс України // Відомості Верховної Ради України. - 2010. - № 50.- С.189.
3. Закон України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” від 16 липня 1999 р. № 996 – XIV.
4. Закон України “Про господарські товариства” від 19 вересня 1991р.//<http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
5. Закон України “Про підприємства в Україні” від 27 березня 1991 р.//<http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
6. Закон України „ Про інвестиційну діяльність” (ВВРУ, 16/97 або ГК, №13/97).
7. Закон України „Про власність” (ВВРУ, №20/91 або ГК, №37/96).

8. Закон України „Про підприємництво” (ВВРУ, №15/91).
9. Закон України „Про платіжні системи та переказ грошей в Україні”// Все про бухгалтерський облік. – 2001. - № 56. – С. 7-18.
10. Закон України від 30 червня 1999 р. “Про внесення змін до Закону України “Про банкрутство”// <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
11. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Затверджена Постановою НБУ № 22 від 21.01.04 р. // <http://www.rada.gov.ua>.
12. Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI // <http://www.rada.gov.ua>.
13. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку №11 «Зобов'язання». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від березня 1999 р. № 87// Все про бухгалтерський облік. – 2002.- №84(751). – С. 48.
14. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку №11 «Зобов'язання». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від березня 1999 р. № 87// Все про бухгалтерський облік. – 2002.- №84(751). – С. 48.
15. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87// Все про бухгалтерський облік. – 2002 – № 84 (751). – С. 3.
16. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87// Все про бухгалтерський облік. – 2002 – № 84 (751). – С. 3.
17. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 2 «Баланс». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 – №84 (751). – С. 5.
18. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 2 «Баланс». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 – №84 (751). – С. 5.
19. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 3 «Звіт про фінансові результати». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 – № 84 (751). – С. 10.
20. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 3 «Звіт про фінансові результати». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 – № 84 (751). – С. 10.
21. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 -№84(751). – С. 29.
22. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби». Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 -№84(751). – С. 29.
23. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку №4 «Звіт про рух грошових коштів» Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 – № 84 (751). – С. 15.
24. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку №4 «Звіт про рух грошових коштів» Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. № 87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 – № 84 (751). – С. 15.
25. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку №5 «Звіт про власний капітал» Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 – № 84 (751). – С. 19.
26. Положення (стандарти) бухгалтерського обліку №5 «Звіт про власний капітал» Затверджене наказом Міністерства фінансів України від 31 березня 1999 р. №87 // Все про бухгалтерський облік. – 2002 – № 84 (751). – С. 19.
27. Положення „ Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні”. Затверджене Постановою КМУ від 15.12.04 р.

28. Положення „ Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні”. Затверджене Постановою КМУ від 15.12.04 р.
29. Положення про порядок нарахування, термін сплати і подання розрахунку акцизного збору. Затверджене наказом ДПА України від 19 березня 2001.
30. Положення про порядок нарахування, термін сплати і подання розрахунку акцизного збору. Затверджене наказом ДПА України від 19 березня 2001.
31. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок санації державних підприємств” // Збірник постанов Уряду України. – 1994, №5. – С. 54.
32. Постанова Кабінету Міністрів України “Про затвердження Положення про порядок санації державних підприємств” // Збірник постанов Уряду України. – 1994, №5. – С. 54.
33. Постанова Кабінету Міністрів України „Про складання фінансової звітності” від 28 лютого 2000 р. <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
34. Постанова Кабінету Міністрів України „Про складання фінансової звітності” від 28 лютого 2000 р. <http://www.zakon1.rada.gov.ua>.
35. Азаренкова Г. М. Фінанси підприємств: навч. посібник / Г. М. Азаренкова, Т. М. Журавель, Р. М. Михайленко. - 3-тє вид., виправл. і доп. - К. : Знання-Прес, 2009. – 299 с.
36. Азаренкова Г.М. та ін. Фінанси підприємств: Навч. посібник для самост. вивчення дисципліни. – 2-е вид., випр. і доп. – К.: Знання-Прес, 2006. – 287 с.
37. Біла О.Г. Фінансове планування і прогнозування. Навч. посібник. -Львів: Компакт-ЛВ, 2005. — 312 с.
38. Білик М.Д., Бабяк Н.Д., Соколова О.Б. Фінанси підприємств: Практикум.-К.: Центр учбової літератури, 2008.-196с.
39. Бланк И. А. Финансовая стратегия предприятия . –К.: Эльга, Ника-Центр, 2004. –720с.
40. Бланк И. А. Финансовый менеджмент: Учеб. курс / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. –К.: Ника-Центр, Эльга 2004. –656 с.
41. Бухгалтерський управлінський облік: Навч. посібник/ Ф.Ф. Бутинець, Л.В. Чижевські, Н.В. Герасимчук. – Житомир: ЖІТІ, 2010.
42. Зеліско І. М. Управління фінансовими ресурсами аграрно-промислових компаній: монографія / І. М. Зеліско – К.: ЦП «Компринт». – 2014. – 420 с.
43. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: Навч. посібник. – К.: Кондор – 2003 – 364 с.
44. Інструкція про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті. Затверджена Постановою НБУ № 22 від 21.01.04 р. // <http://www.rada.gov.ua>.
45. Ковалев В.В. Финансовый анализ: методы и процедуры. М.: Финансы и статистика, 2010. – 320 с.
46. Методичні рекомендації до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни "Фінанси підприємств" для студентів напряму підготовки 6.030508 "Фінанси і кредит" усіх форм навчання / Харків. нац. екон. ун-т ім. Семена Кузнеця . - Харків : Вид. ХНЕУ ім. Семена Кузнеця, 2014. - 42 с.
47. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємств: Підручник для студ. – 2-е вид. – Львів: „Магнолія Плюс”, 2006. – 367 с.
48. Савчук В.П. Практическая энциклопедия. Финансовый менеджмент. - 3-е изд. - К.: Companion Group, 2008.-880с.
49. Суторміна В. М. Фінанси зарубіжних корпорацій: Підручник. –К.:КНЕУ,2004.-566с.
50. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств.- К.: КНЕУ, 2000.-412 с.
51. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. М. Рудницька, С. В. Паранчук, О. М. Чубка ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. - 257 с.
52. Фінанси підприємств : навч. посіб. / О. М. Рудницька, С. В. Паранчук, О. М. Чубка ; Нац. ун-т "Львів. політехніка". - Л. : Вид-во Львів. політехніки, 2012. - 257 с.
53. Шелудько В.М. Фінансовий менеджмент: Підручник.-К.:Знання,2006.- 439с.

Інформаційні ресурси

1. Офіційний веб-портал Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://portal.rada.gov.ua>.
2. Офіційний веб-портал Державної казначейської служби України. – Режим доступу: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.
3. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
4. Офіційний веб-сайт Державної фінансової інспекції України. – Режим доступу: <http://www.dkrs.gov.ua/kru/uk/index>.
5. Офіційний веб-сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. – Режим доступу: <http://www.minagro.gov.ua>.
6. Офіційний веб-сайт Державної фіскальної служби України. – Режим доступу: <http://sfs.gov.ua/>
7. Ukraine Business & Economy. – Режим доступу: <http://www.oon.com.ua>
8. Газети країн світу. – Режим доступу: <http://www.dds.ni>
9. Financial Times . – Режим доступу: <http://www.ft.com>
10. Wall Street Journal (only with paid subscription). – Режим доступу: <http://www.wsj.com>
11. New York Times (Information About) – Режим доступу: <http://www.nytimes.com>
11. Вісник Національного банку України. – Режим доступу: <http://www.bank.gov.ua>
12. Європа .– Режим доступу: <http://www.eur.ru>
13. Комп&ньюн.– Режим доступу: <http://www.maximum.com.ua>
14. Всесвітній банк. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org>
15. Європейський Союз. – Режим доступу: <http://www.euro.eu.int>
14. Міжнародний валютний фонд (МВФ) .– Режим доступу: <http://www.imf.org>
15. <https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=658>

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ОС <u>Магістр</u> напряму підготовки/ спеціальність <u>Адміністративний</u> <u>менеджмент</u>	Кафедра фінансів <u>2019 -2020 навч. рік</u>	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни <u>Фінанси підприємства</u>	Затверджую Зав. кафедри (підпис) <u>Давиденко Н.М.</u> 2019 р.
1. Оцінка ліквідності та платоспроможності підприємства. 2. Податкова система України, принципи її побудови. 1. Коефіцієнт покриття залежить від: 1) суми поточних активів 2) суми поточних зобов'язань 3) суми кредиторської заборгованості 2. Які показники використовують для обґрунтування інвестиційного проекту: 1) рентабельності 2) внутрішньої норми прибутковості 3) максимального грошового потоку 4) чистої поточної вартості 5) максимального грошового впливу 6) терміну окупності 7) точки безбитковості 3. Які з наведених відносин не входять до складу фінансів підприємств: 1) між підприємством та його робітниками 2) між підприємством і державою 3) між робітниками підприємства та торговельними організаціями 4) між підприємствами 4. Яку основну ставку оподаткування прибутку підприємств встановлено в Україні: 1) 25%; 2) 45 % 3) 30 % 4) 19% 5) вірна відповідь відсутня 5. У чому полягає сутність виробничих засобів: 1) матеріальні активи, очікуваний термін корисного використання яких становить понад один рік, або які використовуються в процесі виробничого циклу, що триває більше одного року 2) матеріальні активи, що беруть участь у процесі виробництва тривалий час, зберігаючи при цьому натуральну форму 3) матеріальні активи, спожиті в одному виробничому циклі 4) варіанти відповідей вірні 6. Прибуток підприємства — це: 1) сума коштів, отримана на поточному рахунку в банку або касі підприємства 2) фінансова категорія, що виражає грошову вартість реалізованого чистого доходу 3) фінансова категорія, яка виражає фінансові відносини між постачальниками та споживачами товару 7. До собівартості відносять: 1) поточні витрати, витрати на оплату праці, відрахування в централізовані цільові фонди, непрямі податки, амортизацію основних засобів і нематеріальних активів 2) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування в централізовані цільові фонди, амортизацію основних засобів і нематеріальних активів 3) матеріальні витрати, витрати на оплату праці, амортизацію основних засобів і нематеріальних активів 8. Рентабельність залежить від: 1) прибутку підприємства 2) обсягу реалізації продукції 3) поточних витрат 4) варіанти відповіді правильні 9. Джерелом створення фінансових ресурсів держави є: 1) валовий внутрішній продукт (ВВП) 2) податкові надходження від фізичних та юридичних осіб 3) податкові надходження від фізичних, юридичних осіб, зовнішні та внутрішні позики держави 10. У чому полягає сутність поняття "ефект фінансового важеля": 1) збільшення рентабельності власного капіталу шляхом			

- 2) використання позик
- 3) збільшенні прибутку за рахунок позик
- 4) збільшенні загальної рентабельності активів шляхом залучення позик

1. Для фінансування будівництва складу підприємство взяло банківський кредит розміром 450 тис. грн. на 5 років під 27% річних. Погашення кредиту відбувається рівними річними платежами плюс нараховані відсотки за поточний рік. Наведіть план погашення кредиту і розрахуйте загальні витрати щодо погашення кредиту.
2. У підприємства потреба в наявних коштах становить 100 тис. грн на місяць. Очікується, що наявні кошти оплачуватимуться рівномірно. Річна ставка дорівнює 20 %. Вартість кожної операції позики або зняття грошей з рахунку — 18 грн. Обчисліть: 1) оптимальну суму операцій; 2) середній розмір касового залишку.

_____ (Олійник Л.А.)
(підпис)

КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Тема 1. Основи фінансів підприємств

1. Сутність і функції фінансів підприємств
2. Грошові фонди та фінансові ресурси
3. Основи організації фінансів підприємств
4. Фінансова діяльність та зміст фінансової роботи

Фінанси підприємств як складова частина фінансової системи мають велике значення у структурі фінансових відносин суспільства.

Фінанси - це система грошових відносин, що виникають у процесі розподілу і перерозподілу ВВП та національного доходу на макрорівні або виручки прибутку на мікрорівні з приводу утворення, розподілу та використання фінансових (грошових) ресурсів у фондovій формі.

Отже, **об'єктом** фінансів підприємств є економічні відносини, пов'язані з рухом коштів, формуванням та використанням фондів грошових засобів. **Суб'єктами** таких відносин можуть бути підприємства та організації, банківські установи і страхові компанії, позабюджетні фонди, інвестиційні фонди, аудиторські організації, інші суб'єкти господарювання, які є юридичними особами.

У процесі відтворення **фінанси підприємств** як економічна категорія проявляються та виражають свою суть, свою внутрішню властивість через **такі функції, як:**

- формування фінансових ресурсів у процесі виробничо-господарської діяльності;
- розподіл та використання фінансових ресурсів для забезпечення поточної виробничої та інвестиційної діяльності, для виконання своїх зобов'язань перед фінансово-банківською системою та для соціально-економічного розвитку підприємств;
- контроль за формуванням та використанням фінансових ресурсів у процесі відтворення.

Грошові фонди – це та частина грошових надходжень, які мають цільове призначення. До **грошових фондів** підприємства належать:

- статутний фонд;
- амортизаційний фонд;
- фонд споживання;
- фонд нагромадження;
- резервний фонд;

Статутний фонд призначений для інвестування в оборотні і необоротні активи.

Амортизаційний фонд використовується для фінансування капітальних вкладень та капітального ремонту.

Фонд споживання (фонд оплати праці + фонд матеріального стимулювання + фонд соціальних потреб) — для фінансування відтворення робочої сили та соціально-культурних заходів.

Фонд нагромадження — для вдосконалення і розвитку підприємства.

Резервний фонд – фонд, який створюється за рахунок чистого прибутку підприємства для забезпечення фінансування непередбачених витрат.

Проте, грошові кошти підприємства використовуються не тільки у фондovій формі. Наприклад, виконання фінансових зобов'язань перед бюджетом і позабюджетними фондами здійснюється в не фондovій формі, таким же чином підприємства одержують дотації та субсидії.

Таким чином, **фінансові ресурси** — це грошові засоби, що є у розпорядженні підприємства і до яких належать усі грошові фонди і та частина грошових засобів, яка використовується в не фондovій формі.

Під **організацією** фінансів розуміють форми, методи, способи формування та використання ресурсів, контроль за їх кругооборотом для досягнення економічних цілей згідно з чинним законодавством.

За ринкової економіки господарський механізм саморозвитку базується на таких основних принципах, як саморегулювання, самоокупність та самофінансування.

Саморегулювання — це принцип ведення підприємницької діяльності, коли суб'єкт господарювання має справжню фінансову незалежність. Він має право самостійно вирішувати, що і як виробляти, кому реалізовувати продукцію, як розподіляти виручку і розпоряджатися прибутком.

Самоокупність — це принцип ведення підприємницької діяльності, який передбачає відшкодування виробничих витрат підприємства грошовими надходженнями на рівні простого відтворення.

Самофінансування — це принцип ведення підприємницької діяльності, який передбачає фінансове забезпечення розширеного відтворення виробництва на підприємствах за рахунок власних грошових ресурсів.

Фінансова діяльність — це система використання різних форм і методів для фінансового забезпечення функціонування підприємств та досягнення ними поставлених цілей.

Фінансова робота підприємства здійснюється за такими основними напрямками:

- фінансове прогнозування та планування;
- аналіз і контроль виробничо-господарської діяльності;
- оперативна, поточна фінансово-економічна робота.

Побудова ефективної системи управління фінансами підприємства передбачає створення відповідної фінансової служби підприємства. Враховуючи обсяги і складність задач, що вирішуються на підприємстві, його фінансова служба може бути представлена:

- фінансовим управлінням - на великих підприємствах;
- фінансовим відділом - на середніх підприємствах;
- фінансовим директором або головним бухгалтером, який займається не тільки питаннями бухгалтерського обліку, але й питаннями фінансової стратегії - на малих підприємствах.

Тема 2. Організація грошових розрахунків

1. Грошовий оборот і система розрахунків на підприємстві

2. Принципи організації безготівкових розрахунків

3. Рахунки підприємств та порядок їх відкриття у банку

4. Форми безготівкових розрахунків і платіжні документи

5. Платіжна дисципліна: наслідки порушення та способи зміцнення

Грошовий оборот — це виявлення сутності грошей у русі. Він охоплює процеси розподілу й обміну. На обсяг і структуру грошового обороту на підприємстві справляють вплив стадії виробництва та споживання.

Безготівковий грошовий оборот повністю здійснюється через банківські установи, в яких відкрито рахунки суб'єктів підприємницької діяльності.

Сума готівкового розрахунку одного підприємства (підприємця) з іншим підприємством (підприємцем) не повинна перевищувати десять тисяч гривень протягом одного дня за одним або кількома платіжними документами.

У класифікації безготівкових розрахунків слід розрізняти:

За призначенням платежу:

- розрахунки за товарними операціями (пов'язані з реалізацією продукції, виконанням робіт, наданням послуг);
- розрахунки за нетоварними операціями.

За місцем проведення безготівкових розрахунків:

Внутрідержавні, що здійснюються в межах одного населеного пункту.

Міждержавні, які здійснюються між господарськими суб'єктами, котрі перебувають на терені різних держав.

За способом реалізації: прями та транзитні.

Прямі, які здійснюються безпосередньо між постачальниками.

Транзитні, які здійснюються за наявності проміжних суб'єктів (структур).

За способом отримання платежу на:

Гарантовані, такі що забезпечують гарантію платежу за рахунок депонування коштів.

Негарантовані, за яких платіж не гарантується.

Використовуються відповідні форми безготівкових розрахунків (залежно від форми розрахункового документа), а саме:

- платіжні доручення;
- платіжні вимоги-доручення;

- платіжними вимоги;
- розрахункові чеки;
- акредитиви;
- векселі.

Розрахункові платіжні документи складаються на бланках, форми яких визначено „Інструкцією про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті”.

Підприємства та їхні відокремлені підрозділи можуть мати такі рахунки в національній валюті:

— **поточні** рахунки, що відкриваються для зберігання грошових коштів та здійснення всіх видів банківських операцій;

— **бюджетні**, що відкриваються підприємствам, яким виділяються кошти за рахунок державного або місцевого бюджетів для цільового їх використання;

— **кредитні**, що відкриваються в будь-якій установі банку, котра має право видавати кредити (ці рахунки призначено для обліку кредитів, наданих способом оплати розрахункових документів чи переказу коштів на поточний рахунок позичальника відповідно до умов кредитної угоди);

— **депозитні**, які відкриваються установою банку власникові рахунка на певний конкретний строк. Кошти на депозитні рахунки переказуються з поточного рахунка і після закінчення строку зберігання повертаються на нього ж. Відсотки на депозитні вклади перераховуються на поточний рахунок або зараховуються на поповнення депозиту. Проведення розрахункових операцій та видача коштів готівкою з депозитного рахунка забороняється.

Платіжне доручення — це письмове доручення власника рахунка перерахувати відповідну суму зі свого рахунка на рахунок отримувача коштів.

Платіжні доручення застосовуються в розрахунках щодо місцевих, а також міжміських поставок за товари (роботи, послуги). Вони забезпечують максимальне наближення строків отримання товарно-матеріальних цінностей і здійснення платежу, прискорюють обертання оборотних коштів; запобігають виникненню кредиторської заборгованості в покупців.

Платіжні вимоги-доручення — це комбінований розрахунковий документ, який складається з двох частин. Верхня частина — вимога підприємства-постачальника до підприємства-покупця сплатити вартість товару, виконаних робіт, послуг. Нижня частина — доручення покупця (платника грошових коштів) банку, який його обслуговує, переказати належну суму коштів з його рахунка на рахунок постачальника. Цей розрахунковий документ заповнює постачальник (отримувач грошових коштів) і направляє покупцеві (платнику коштів). Покупець (платник коштів), якщо він згоден оплатити товар (роботи, послуги), заповнює нижню частину цього документа і направляє його у свій банк (банк, який його обслуговує) для переказу акцептованої суми на розрахунковий рахунок постачальника.

Платіжна вимога – це розрахунковий документ, що містить вимогу стягувача (або отримувача за договірною списання) до банку, що обслуговує платника, здійснити без погодження з платником перерахування належної суми коштів з рахунка платника на рахунок отримувача.

Розрахунковий чек являє собою документ, що містить письмове розпорядження власника рахунка (чекодавця) установі банку (банку-емітенту), яка веде його рахунок, сплатити чекодержателю зазначену в чеку суму коштів.

Чекодавець- юридична або фізична особа, яка здійснює платіж за допомогою чека та підписує його.

Чекодержатель – підприємство, яке є отримувачем коштів за чеком.

Банк-емітент – банк, що видає чекову книжку (розрахунковий чек) підприємству або фізичній особі.

Акредитив - це форма розрахунків, при якій банк-емітент за дорученням свого клієнта (замовника акредитиву) зобов'язаний:

- виконати платіж третій особі (бенефіціару) за поставлені товари, виконані роботи, надання послуг;
- надати повноваження іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

Вексель — це письмове безумовне зобов'язання, боргова розписка стандартної форми, що дає право її власнику вимагати сплати визначеної у векселі суми від особи, яка видала вексель, у відповідний строк і у відповідному місці.

Платіжна дисципліна передбачає здійснення підприємствами платежів за фінансовими зобов'язаннями в повному обсязі та в установлені строки. Отже, її забезпечення залежить від фінансового стану суб'єктів господарювання і водночас впливає на їх фінансовий стан.

Тема 3. Грошові надходження підприємств

1. Характеристика та склад грошових надходжень підприємств

2. Доходи від операційної діяльності

3. Грошові надходження від інвестиційної, фінансової та іншої звичайної діяльності підприємств

4. Формування валового і чистого доходу

Грошові надходження – це кошти, які надходять на поточні й інші рахунки підприємств у банках та в касу підприємств.

За джерелами надходження грошові надходження можна поділити на внутрішні і зовнішні.

Операційна діяльність – операції, пов'язані з виробництвом або реалізацією продукції (товарів, робіт, послуг), що є головною метою створення підприємства і забезпечують основну частку його доходу. Та інші види діяльності крім інвестиційної та фінансової.

Інвестиційна діяльність – це сукупність операцій з придбання та продажу довгострокових (необоротних активів), а також короткострокових (поточних фінансових інвестицій), що не є еквівалентами грошових коштів.

Фінансова діяльність – це сукупність операцій, які призводять до зміни величини та (або) складу власного і позикового капіталу.

Класифікація грошових потоків за видами діяльності

Надходження грошових коштів	Сплата грошових коштів
Операційна діяльність	
- Надходження від покупців (замовників); - Інші операційні надходження	- платежі постачальників; - виплати працівникам; - оплата інших операційних витрат
Інвестиційна діяльність	
Продаж необоротних активів; Продаж фінансових інвестицій; Надходження від позичальників і емітентів	Придбання необоротних активів; Придбання цінних паперів
Фінансова діяльність	
Випуск (емісія акцій); Продаж викуплених акцій власної емісії; Отримання позичок	Погашення позичок; Виплата дивідендів; Викуп акцій власної емісії

Доходи (виручка) від реалізації групуються за такими видами діяльності:

- реалізація товарів;
- реалізація готової продукції;
- виконання робіт та надання послуг.

Прямий вплив на розмір виручки справляє і рівень відпускних цін.

За умов ринкової економіки існують вільні, фіксовані, регульовані ціни.

Установлюючи вільні ціни (Цв), за основу беруть собівартість і прибуток (планову рентабельність). Потім додають акцизний збір (для підакцизних товарів), податок на додану вартість, і торгово націнку.

$$Цв = С + П + АЗ + ПДВ,$$

де С – собівартість продукції, грн.;

П – величина прибутку в ціні, грн.;

АЗ – акцизний податок;

ПДВ – податок на додану вартість;

Залежно від того, кому реалізується продукція, встановлюються відпускні ціни та роздрібні ціни.

$$Цр = С + П + АЗ + ПДВ + ТЦ,$$

де ТЦ – торгова націнка.

Виручка від реалізації продукції – це сума коштів, які надійшли на поточний рахунок підприємства в банку або в касу підприємства від продажу товарів та надання послуг.

Планову виручку від реалізації продукції визначають **методом прямого рахунку**, множенням кількості реалізованих виробів на їхню реалізаційну ціну і додаванням отриманих сум за всією номенклатурою виробів.

Обсяг реалізації можна розрахувати **укрупненим методом**, виходячи з товарного випуску виробів у плановому періоді, додаючи залишки виробів на початок планового періоду і віднімаючи такі на кінець планового періоду.

Коли асортимент виробів надто великий, розрахунок плану реалізації можна здійснювати комбінованим методом.

З фінансовою діяльністю підприємства пов'язані такі надходження грошових коштів:

- від емісії власних акцій;
- отриманих довгострокових кредитів і позичок;
- короткострокових кредитів і позичок;
- погашення заборгованості за довгостроковими орендними зобов'язаннями;
- цільових фінансових надходжень;
- курсових фінансових надходжень;
- курсових валютних різниць від переоцінки валюти тощо.

Позареалізаційна операція – це діяльність підприємства, що безпосередньо не пов'язана з реалізацією продукції (робіт, послуг) та матеріальних і нематеріальних активів.

До **доходів від позареалізаційних операцій** належать:

- штрафи, пені, неустойки та інші види санкцій;
- прибуток попередніх років;
- погашення дебіторської заборгованості, списаної як безнадійна.

Валовий дохід — це грошовий вираз вартості знов створеної продукції. Він визначається як різниця між виручкою та матеріальними витратами й амортизаційними відрахуваннями у складі собівартості реалізованої продукції.

Чистий дохід виражає в грошовій формі вартість додаткового продукту і визначається як перевищення виручки від реалізації продукції над вартістю матеріальних витрат, амортизаційних відрахувань і заробітної плати або як різниця між валовим доходом і заробітною платою.

Тема 4. Формування та розподіл прибутку

1. Сутність прибутку підприємства

2. Методи розрахунку прибутку від реалізації продукції та обчислення рентабельності

3. Розподіл і використання прибутку

Прибуток — це реалізована вартість додаткового прибутку або реалізований чистий дохід. Кількісно прибуток є різницею між виручкою від реалізації та непрямыми податками і повною собівартістю продукції. Підприємство одержує прибуток після того, як втілена у створеному продукті вартість буде реалізована і набере грошової форми.

Прибуток від реалізації продукції безпосередньо залежить від двох основних показників: обсягу реалізації продукції та її собівартості. На зміну обсягу реалізації продукції впливає зміна

обсягу виробництва, залишків нереалізованої продукції, частки прибутку в ціні продукції (рентабельність продукції).

Собівартість продукції (робіт, послуг) — це виражені в грошовій формі поточні витрати підприємства на їх виробництво (виконання).

Витрати виробництва, що включаються в собівартість продукції групуються за такими елементами: матеріальні витрати, витрати на оплату праці, відрахування на соціальні заходи (державне пенсійне страхування, соціальне страхування), амортизація основних засобів і нематеріальних активів, інші витрати (позабюджетні фонди, фінансування НДР, Державний інноваційний фонд, фінансування автомобільних доріг) .

На підприємствах виробничої сфери можуть бути застосовані три методи розрахунку прибутку від реалізації продукції: прямого розрахунку, розрахунку за показником витрат на одну гривню продукції та економічний (аналітичний) метод.

Метод прямого розрахунку. Прибуток розраховується за окремими видами продукції, що виробляються і реалізуються.

Розрахунок прибутку на основі показника витрат на 1 грн продукції. Це укрупнений метод. Може застосовуватись на підприємстві в цілому для розрахунку прибутку від випуску та реалізації всієї продукції. Він передбачає використання даних про виробничі витрати, реалізацію продукції за попередній період, а також очікувану їх зміну, що прогнозується в цьому періоді.

Економічний (аналітичний) метод. Він відрізняється від уже розглянутих методів розрахунку прибутку тим, що дає змогу визначити не тільки загальну суму прибутку, але також і вплив на неї зміни окремих чинників: обсягу виробництва (реалізації) продукції; собівартості продукції; рівня оптових цін і рентабельної продукції; асортименту та якості продукції.

Співвідношення прибутку з авансованою вартістю або поточними витратами характеризує таке поняття як рентабельність.

$$R = \text{Пр} / \text{Витрати} * 100\%$$

Рентабельність — це відносний показник, тобто рівень прибутковості, що вимірюється у відсотках.

Отриманий підприємством прибуток є об'єктом розподілу. У розподілі прибутку можна виділити два етапи.

Перший етап – це розподіл загального прибутку. На цьому етапі учасниками розподілу є держава й підприємство. У результаті розподілу кожний з учасників одержує свою частку прибутку. Пропорція розподілу прибутку між державою і підприємствами має важливе значення для забезпечення державних потреб і потреб підприємств. Пропорції розподілу прибутку між державою (бюджетом) і підприємством складаються під впливом кількох чинників. Істотне значення при цьому має податкова політика держави щодо суб'єктів господарювання. Ця політика реалізується в кількості податків, що сплачуються за рахунок прибутку, у визначенні об'єктів оподаткування, ставок оподаткування, у порядку надання податкових пільг.

Другий етап — це розподіл і використання прибутку, що залишився в розпорядженні підприємств після здійснення платежів у бюджет. На цьому етапі можуть створюватися за рахунок прибутку цільові фонди для фінансування відповідних витрат. (резервний, розвитку й удосконалення виробництва, соціальних потреб, заохочення).

Чистий прибуток – прибуток підприємства, який залишається після сплати податку на прибуток.

Нерозподілений прибуток – частина чистого прибутку товариства, яка залишається у розпорядженні підприємства для виплати доходів власникам у вигляді дивідендів, формування резервного капіталу, поповнення статутного капіталу та на інші потреби.

Тема 5. Оподаткування підприємств

1. Сутність і призначення системи оподаткування підприємств
2. Функції податків, що їх сплачують суб'єкти підприємницької діяльності
3. Пряме та непряме оподаткування підприємств
4. Спрощені системи оподаткування підприємницької діяльності

5. Внески підприємств для формування цільових державних фондів

Податки — це обов'язкові платежі, що їх встановлює держава для юридичних і фізичних осіб з метою формування централізованих фінансових ресурсів, які забезпечують фінансування державних витрат.

Система оподаткування – це сукупність податків і зборів (обов'язкових платежів), що стягуються в порядку, установленому відповідними законами держави, до бюджетів різних рівнів, а також до державних цільових фондів.

Необхідно зазначити, що сучасна податкова система України відповідає перехідному стану економіки і практично перебуває на стадії формування. Нині встановлено більше ніж 4 десятки різного роду податків, зборів та обов'язкових платежів.

Стабілізацію податкової системи, посилення стимулюючої ролі податків в Україні пов'язують із прийняттям Податкового кодексу – основного економічного закону держави.

Підприємства можуть сплачувати загальнодержавні, а також місцеві податки і збори.

Загальнодержавні податки і збори включають:

- **Прямі податки** (податок на прибуток, плата за землю, податок з власників транспортних засобів, податок на нерухомість (в проекті).

- **Непрямі податки** (ПДВ, акцизний збір, мито).

- **Збори** (на обов'язкове державне пенсійне страхування, за геологорозвідувальні роботи, за забруднення навколишнього середовища, рентні збори, державне мито, інші збори).

Крім загальнодержавних податків і зборів до підсистеми оподаткування суб'єктів підприємницької діяльності включають місцеві податки і збори. До місцевих податків належать: комунальний податок і податок з реклами та дванадцять місцевих зборів: готельний збір, збір за паркування автотранспорту, ринковий збір, курортний збір тощо. Їх перелік та порядок справляння регламентують Декрет Кабінету Міністрів України „Про місцеві податки і збори” від 20 травня 1993 р. та Закон України ”Про систему оподаткування”. Усі податки та збори зараховуються до місцевих бюджетів.

Оподаткування прибутку підприємств регулюється ЗУ „Про оподаткування прибутку підприємств” від 22.05.1997 р. №283/97-ВР, зі змінами та доповненнями, податок на прибуток сплачують суб'єкти підприємницької діяльності й інші підприємства, установи та організації, які здійснюють діяльність, спрямовану на отримання прибутку.

Об'єктом оподаткування є оподаткований прибуток, який визначається шляхом вирахування від валового доходу (виручки) сум валових витрат і амортизаційних відрахувань. .

$$ОП=ВД-ВВ-Ав, де$$

ОП – оподаткований прибуток;

ВД – валові доходи;

ВВ – валові витрати;

Ав – амортизаційні відрахування.

Основну ставку податку встановлено в розмірі 25% до об'єкта оподаткування.

Непрямі податки.

В Україні використовуються три види непрямих податків: акцизний збір (специфічний акциз), податок на додану вартість (універсальний акциз), ввізне (імпортне) мито.

Непрямі податки включають у ціни товарів, що реалізуються; робіт, що виконуються; послуг, що надаються. Отже, ці податки є ціноутворюючим елементом і можуть суттєво впливати на загальний рівень цін.

Платниками ПДВ є всі юридичні і фізичні особи, які здійснюють від свого імені виробничу чи іншу підприємницьку діяльність на території України, незалежно від форм власності та господарювання, за умови, якщо обсяг їхніх оподатковуваних операцій з продажу товарів (робіт, послуг) протягом будь-якого періоду за останні дванадцять календарних місяців перевищував 3600 н.м.д.г. оподатковуваних операцій.

Об'єктом оподаткування при нарахуванні податку на додану вартість є обігові кошти з продажу продукції, товарів, робіт і послуг. При цьому при продажу товарів об'єктом оподаткування є обороти не лише по продажу товарів власного виробництва, але й покупних. При

продажу робіт об'єктом оподаткування є вартість виконаних будівельно-монтажних, ремонтних, науково-дослідних та інших робіт, враховуючи і ті, які здійснені господарським способом.

У базу оподаткування для ПДВ включають акцизний збір, ввізне мито та інші загальнодержавні податки і збори. Місцеві податки і збори в базу оподаткування не включаються.

Продавець сплачує державі ПДВ як різницю між податковим зобов'язанням і податковим кредитом.

Податкове зобов'язання (ПЗ) обчислюється шляхом множення вартості реалізованої продукції (робіт, послуг) на ставку ПДВ.

Податковий кредит (ПК) обчислюється шляхом множення вартості придбаних ТМЦ (робіт, послуг) на ставку ПДВ.

$$\text{ПДВ до бюдж.} = \text{ПЗ} - \text{ПК}$$

Акцизний податок

Платниками АП є всі суб'єкти підприємницької діяльності, що виготовляють та реалізують або імпортують підакцизні товари, а також громадяни України та особи без громадянства, які ввозять (пересилають) підакцизні товари на митну територію України.

Об'єктом оподаткування є вартість реалізації (обміну, безкоштовної передачі) підакцизних товарів.

Сума акцизного податку, що підлягає сплаті до бюджету, визначається платниками самостійно множенням обсягу відповідних товарів (оподатковуваного обороту) на встановлені ставки.

Закон України «Про систему оподаткування» встановлює участь суб'єктів господарювання у формуванні централізованих державних цільових фондів. Ця участь здійснюється у вигляді обов'язкових зборів, внесків, порядок обчислення яких визначений окремими нормативними документами.

Збори до державних цільових фондів:

- Збір на обов'язкове державне пенсійне забезпечення.
- Загальнообов'язкове державне соціальне страхування у зв'язку з тимчасовою втратою працездатності та витратами, зумовленими народженням та похованням.
- Загальнообов'язкове державне соціальне страхування на випадок безробіття.
- Загальнообов'язкове державне соціальне страхування від нещасного випадку на виробництві та професійного захворювання, які спричинили втрату працездатності.

До загальнодержавних належать податки та збори, що встановлені Податковим Кодексом і є обов'язковими до сплати на усій території України (Податковий кодекс, ст. 9):

- 1) податок на прибуток підприємств;
- 2) податок на доходи фізичних осіб;
- 3) податок на додану вартість;
- 4) акцизний податок;
- 5) екологічний податок;
- 6) рентна плата;
- 7) мито.

Встановлення загальнодержавних податків та зборів, не передбачених Податковим Кодексом, забороняється.

До місцевих належать податки та збори, що встановлені відповідно переліку та в межах граничних розмірів ставок, визначених Податковим кодексом, рішеннями сільських, селищних і міських рад в межах їх повноважень, і є обов'язковими до сплати на території відповідних територіальних громад. (див. Податковий кодекс, ст. 10)

До місцевих податків належать:

- 1) податок на майно;
- 2) єдиний податок.

До місцевих зборів належать:

- 1) збір за місця для паркування транспортних засобів;
- 2) туристичний збір.

Податок на прибуток

Базова (основна) ставка податку становить 18 відсотків.

Під час провадження страхової діяльності юридичних осіб-резидентів одночасно із ставкою податку на прибуток, ставки податку на дохід встановлюються у таких розмірах:

- ✓ 3 відсотки за договорами страхування від об'єкта оподаткування;
- ✓ 0 відсотків за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорів страхування додаткової пенсії.

Ставки 0, 4, 6, 12, 15 і 20 відсотків застосовуються до доходів нерезидентів та прирівняних до них осіб із джерелом їх походження з України.

Під час провадження букмекерської діяльності, діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор (у тому числі казино) одночасно із ставкою податку на прибуток, ставка податку на дохід встановлюється у розмірі:

- ✓ 10 відсотків від доходу, отриманого від діяльності з випуску та проведення лотерей, азартних ігор з використанням гральних автоматів;
- ✓ 18 відсотків від доходу, отриманого від букмекерської діяльності, азартних ігор (у тому числі казино), крім доходу, отриманого від азартних ігор з використанням гральних автоматів, зменшеного на суму виплачених виплат гравцю.

Податок на доходи фізичних осіб

Ставка податку становить 18 відсотків бази оподаткування щодо доходів, нарахованих (виплачених, наданих) у тому числі, але не виключно у формі: заробітної плати, інших заохочувальних та компенсаційних виплат або інших виплат і винагород, які нараховуються (виплачуються, надаються) платнику у зв'язку з трудовими відносинами та за цивільно-правовими договорами.

Ставка податку становить 15 відсотків бази оподаткування щодо перевищення суми пенсії (включаючи суму її індексації, нараховану відповідно до закону), щомісячного довічного грошового утримання, які отримуються платником податку з Пенсійного фонду України чи бюджету.

Ставки податку на пасивні доходи до бази оподаткування встановлюються у таких розмірах:

18 відсотків – для пасивних доходів, у тому числі нарахованих у вигляді дивідендів по акціях та/або інвестиційних сертифікатах, що виплачуються інститутами спільного інвестування;

5 відсотків – для доходів у вигляді дивідендів по акціях та корпоративних правах, нарахованих резидентами-платниками податку на прибуток підприємств (крім доходів у вигляді дивідендів по акціях, інвестиційних сертифікатах, які виплачуються інститутами спільного інвестування);

Податок на додану вартість

Ставки податку встановлюються від бази оподаткування в таких розмірах: (стаття 193 ПКУ):

- а) 20 відсотків;
- б) 0 відсотків;
- в) 7 відсотків по операціях з:

– постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, дозволених для виробництва і застосування в Україні та внесених до Державного реєстру лікарських засобів, а також медичних виробів за переліком, затвердженим Кабінетом Міністрів України;

– постачання на митній території України та ввезення на митну територію України лікарських засобів, медичних виробів та/або медичного обладнання, дозволених для застосування у межах клінічних випробувань, дозвіл на проведення яких надано центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сфері охорони здоров'я.

Акцизний податок

Ставки диференційовані за видами підакцизної продукції (див. стаття 215 Податкового кодексу України <http://sfs.gov.ua/nk/>)

Екологічний податок

Ставки диференційовані (див. Розділ 8 ПКУ)

Рентна плата

Ставки диференційовані (див. Розділ 9 ПКУ)

Податок на майно

складається з: податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки; транспортного податку; плати за землю.

Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки (ст. 266 ПКУ). Ставки податку для об'єктів житлової та/або нежитлової нерухомості, що перебувають у власності фізичних та юридичних осіб, встановлюються за рішенням сільської, селищної або міської ради в залежності від місця розташування (зональності) та типів таких об'єктів нерухомості у розмірі, що не перевищує 2 відсотків розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня звітного (податкового) року, за 1 кв. метр бази оподаткування.

Транспортний податок

Згідно ст. 267 ПКУ платниками транспортного податку є фізичні та юридичні особи, в тому числі нерезиденти, які мають зареєстровані в Україні згідно з чинним законодавством власні легкові автомобілі, які використовувалися до 5 років і мають об'єм циліндрів двигуна понад 3000 куб. см.

Ставка податку встановлюється з розрахунку на календарний рік у розмірі 25000 гривень за кожен легковий автомобіль, що є об'єктом оподаткування.

Єдиний податок

Ставки єдиного податку для платників першої – другої груп встановлюються у відсотках (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року, та третьої групи – у відсотках до доходу (відсоткові ставки).

Фіксовані ставки єдиного податку встановлюються сільськими, селищними та міськими радами для фізичних осіб-підприємців, які здійснюють господарську діяльність, залежно від виду господарської діяльності, з розрахунку на календарний місяць:

1) для першої групи платників єдиного податку – у межах до 10 відсотків розміру мінімальної заробітної плати;

2) для другої групи платників єдиного податку – у межах до 20 відсотків розміру мінімальної заробітної плати.

Відсоткова ставка єдиного податку для платників третьої групи встановлюється у розмірі:

1) 3 відсотки доходу – у разі сплати податку на додану вартість;

2) 5 відсотків доходу – у разі включення податку на додану вартість до складу єдиного податку.

Ставка єдиного податку встановлюється для платників єдиного податку першої-третьої групи (фізичні особи - підприємці) у розмірі 15 відсотків:

1) до суми перевищення обсягу доходу, визначеного для першої-третьої групи платників єдиного податку;

2) до доходу, отриманого від провадження діяльності, не зазначеної у реєстрі платників єдиного податку, віднесеного до першої або другої групи;

3) до доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків;

4) до доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування;

5) до доходу, отриманого платниками першої або другої групи від провадження діяльності, яка не передбачена для таких груп платників єдиного податку.

Ставки єдиного податку для платників третьої групи (юридичні особи) встановлюються у подвійному розмірі ставок, визначених для платників третьої групи єдиного податку:

1) до суми перевищення обсягу доходу, визначеного для фізичних осіб-підприємців, які не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах, не обмежена та юридичні особи-суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, у яких протягом календарного року обсяг доходу не перевищує 5000000 гривень;

2) до доходу, отриманого при застосуванні іншого способу розрахунків;

3) до доходу, отриманого від здійснення видів діяльності, які не дають права застосовувати спрощену систему оподаткування.

У разі здійснення платниками єдиного податку першої і другої груп кількох видів господарської діяльності застосовується максимальний розмір ставки єдиного податку, встановлений для таких видів господарської діяльності.

Ставки єдиного податку застосовуються з урахуванням таких особливостей:

1) платники єдиного податку першої групи, які у календарному кварталі перевищили обсяг визначеного доходу, з наступного календарного кварталу за заявою переходять на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку другої або третьої групи, або відмовляються від застосування спрощеної системи оподаткування. Такі платники до суми перевищення зобов'язані застосувати ставку єдиного податку у розмірі 15 відсотків. Заява подається не пізніше 20 числа місяця, наступного за календарним кварталом, у якому допущено перевищення обсягу доходу;

2) платники єдиного податку другої групи, які перевищили у податковому (звітному) періоді обсяг визначеного доходу, в наступному податковому (звітному) кварталі за заявою переходять на застосування ставки єдиного податку, визначеної для платників єдиного податку третьої групи, або відмовляються від застосування спрощеної системи оподаткування. Такі платники до суми перевищення зобов'язані застосувати ставку єдиного податку у розмірі 15 відсотків. Заява подається не пізніше 20 числа місяця, наступного за календарним кварталом, у якому допущено перевищення обсягу доходу;

3) платники єдиного податку третьої групи (фізичні особи-підприємці), які перевищили у податковому (звітному) періоді обсяг визначеного доходу, до суми перевищення застосовують ставку єдиного податку у розмірі 15 відсотків, а також зобов'язані перейти на сплату інших податків і зборів. Платники єдиного податку третьої групи (юридичні особи), які перевищили у податковому (звітному) періоді обсяг доходу, до суми перевищення застосовують ставку єдиного податку у подвійному розмірі, а також зобов'язані перейти на сплату інших податків і зборів. Заява подається не пізніше 20 числа місяця, наступного за календарним кварталом, у якому допущено перевищення обсягу доходу;

4) ставка єдиного податку, визначена для третьої групи у розмірі 2 відсотки, може бути обрана:

а) суб'єктом господарювання, який зареєстрований платником податку на додану вартість, у разі переходу ним на спрощену систему оподаткування шляхом подання заяви щодо переходу на спрощену систему оподаткування не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу;

б) платником єдиного податку третьої групи, який обрав ставку єдиного податку в розмірі 4 відсотки, у разі добровільної зміни ставки єдиного податку шляхом подання заяви щодо зміни ставки єдиного податку не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку календарного кварталу, в якому буде застосовуватися нова ставка та реєстрації такого платника єдиного податку платником податку на додану вартість у порядку;

в) суб'єктом господарювання, який не зареєстрований платником податку на додану вартість, у разі його переходу на спрощену систему оподаткування або зміни групи платників єдиного податку шляхом реєстрації платником податку на додану вартість і подання заяви щодо переходу на спрощену систему оподаткування або зміни групи платників єдиного податку не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу, в якому здійснено реєстрацію платником податку на додану вартість;

5) у разі анулювання реєстрації платника податку на додану, платники єдиного податку зобов'язані перейти на сплату єдиного податку за ставкою у розмірі 4 відсотків (для платників єдиного податку третьої групи) або відмовитися від застосування спрощеної системи

оподаткування шляхом подання заяви щодо зміни ставки єдиного податку чи відмови від застосування спрощеної системи оподаткування не пізніше ніж за 15 календарних днів до початку наступного календарного кварталу, в якому здійснено анулювання реєстрації платником податку на додану вартість.

Для платників єдиного податку четвертої групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх розташування та встановлюється у відсотках бази оподаткування (стаття 293 ПКУ).

Збір за місця для паркування транспортних засобів

Ставки збору встановлюються за кожний день провадження діяльності із забезпечення паркування транспортних засобів у гривнях за 1 кв. метр площі відведеної земельної ділянки, у розмірі від 0,03 до 0,15 відсотка мінімальної заробітної плати, установлені законом на 1 січня податкового (звітного) року.

Туристичний збір

Ставка встановлюється у розмірі від 0,5 до 1 відсотка до бази справляння збору.

Тема 6. Оборотні кошти та їх організація на підприємстві

- 1. Сутність і основи організації оборотних коштів**
- 2. Визначення потреби в оборотних коштах**
- 3. Джерела формування оборотних коштів**
- 4. Визначення наявності й ефективності використання оборотних коштів**

Категорії “оборотні кошти”, “оборотний капітал” – це грошові кошти, які авансуються на формування оборотних засобів. Тобто, вони є джерелами формування останніх. Отже, оборотні кошти і оборотний капітал – це ідентичні поняття.

Оборотні активи – частина „діючих” засобів підприємства, яка обернулася в готівку протягом виробничого циклу.

В практиці планування, обліку і аналізу оборотні засоби групуються за такими ознаками:

- 1) залежно від функціонального призначення в процесі виробництва – оборотні засоби в сфері виробництва і оборотні засоби в сфері обігу;
- 2) залежно від ролі, яку вони виконують у виробництві – виробничі запаси; тварини на вирощуванні і відгодівлі; незавершене виробництво; витрати майбутніх періодів; готова продукція; грошові кошти і кошти в розрахунках;
- 3) залежно від принципу організації – нормовані; ненормовані;
- 4) залежно від джерел формування – власні і залучені;
- 5) залежно від ступеня ліквідності (швидкості перетворення в грошові кошти) – високоліквідні; середньоліквідні; низьколіквідні;
- 6) залежно від ризику вкладених оборотних коштів – оборотні засоби із значним ризиком вкладення; оборотні засоби із середнім ризиком вкладення; оборотні засоби із найменшим ризиком вкладення;
- 7) залежно від стандартів обліку і відображення в балансі підприємства – оборотні засоби в запасах; векселі одержані; дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги; дебіторська заборгованість за розрахунками; інша поточна дебіторська заборгованість; поточні фінансові інвестиції; грошові кошти та їх еквіваленти; інші оборотні активи; витрати майбутніх періодів;
- 8) за рівнем варіювання розміру – на постійні і тимчасові;
- 9) за фінансовими особливостями формування – на валові та чисті.

Нормування оборотних коштів – це визначення мінімальної величини оборотних коштів на плановий період, при якій може нормально здійснюватися виробничий процес.

На практиці використовується два методи визначення потреби в оборотних коштах: прямий і економічний.

Метод прямого розрахунку передбачає розроблення обґрунтованих норм і нормативів на кожному підприємстві з урахуванням багатьох факторів, які пов'язані з особливостями постачання, виробництва та реалізації продукції.

Норма оборотних коштів (у днях) включає такі елементи: підготовчий запас, транспортний запас; технологічний запас; поточний (складський) запас; гарантійний (страховий) запас.

На діючих підприємствах власними джерелами фінансування є:

- чистий прибуток;
- резервний фонд;
- надходження від емісії цінних паперів;
- сталі зобов'язання.

Сталі зобов'язання – це мінімальна (стійка) заборгованість із заробітної плати працівникам, відрахувань на обов'язкове державне пенсійне страхування, на соціальне страхування, резерв майбутніх платежів, авансування покупців (замовників).

До залучених належать кошти інших кредиторів, що вони надаються підприємствам у позичку під певний відсоток на термін до одного року з оформленням векселя чи іншого боргового зобов'язання.

Стан оборотних коштів характеризується, насамперед, наявністю їх на певну дату. Сума власних оборотних коштів визначається, як:

Власні оборотні кошти = Власний капітал + забезпечення наступних витрат і платежів – необоротні активи.

Порівняння фактичної наявності оборотних коштів з нормативом дає змогу визначити брак або надлишок власних оборотних коштів.

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів на підприємствах використовуються різноманітні показники:

1. Коефіцієнт обертання оборотних коштів (K_o):

$$K_o = P/C,$$

де P – обсяг реалізованої продукції, грн.;

C – середня вартість оборотних коштів, грн.;

T – тривалість періоду, за яким обчислюється оборотність, днів.

2. Тривалість обороту (T):

$$T = C/P \cdot 365 \text{ або } T = 365/K_o.$$

3. Коефіцієнт завантаження оборотних коштів (K_z) є оберненим показником до коефіцієнта оборотності і визначається за формулою:

$$K_z = C/P.$$

4. Показник ефективності використання оборотних коштів (K_e):

$$K_e = П/С,$$

де $П$ – прибуток від реалізації продукції;

$С$ – середня вартість оборотних коштів.

Тема 7. Оцінка фінансового стану підприємств

1. **Оцінка фінансового стану підприємства, її необхідність та значення**
2. **Інформаційне забезпечення оцінки фінансового стану підприємств**
3. **Показники оцінки фінансового стану підприємств**

Фінансовий стан підприємства — це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства. Він визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Метою оцінки фінансового стану підприємства є пошук резервів підвищення рентабельності виробництва і зміцнення комерційного розрахунку як основи його стабільної роботи і виконання ним зобов'язань перед бюджетом, банком та іншими установами.

Показники оцінки майнового стану

Показники оцінки ліквідності та платоспроможності

Основні показники ліквідності та платоспроможності підприємства

Назва показника	Формула розрахунку	Формула розрахунку з використанням статей балансу (ф. № 1)	Орієнтовне значення
Величина чистих оборотних активів (власні оборотні кошти, робочий, функціонуючий капітал)	Оборотні активи — короткострокові зобов'язання	Ряд. 260 — ряд. 620	> 0 збільшення
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	$\frac{\text{Грошові кошти}}{\text{Короткострокові пасиви}}$	$\frac{\text{Ряд. 220} + \text{ряд. 230} + \text{ряд. 240}}{\text{Ряд. 620}}$	> 0
Коефіцієнт швидкої (проміжної) ліквідності (“кислотний тест”)	Оборотні активи — запаси $\frac{\text{Короткострокові пасиви}}$	$\frac{\text{Ряд. 260} - (\text{ряд. 100} \dots \text{ряд. 140})}{\text{Ряд. 620}}$	0.6—0.8
Коефіцієнт поточної (загальної) ліквідності (покриття)	$\frac{\text{Оборотні активи}}{\text{Короткострокові пасиви}}$	$\frac{\text{Ряд. 260}}{\text{Ряд. 620}}$	> 1
Коефіцієнт маневрування чистих оборотних активів	$\frac{\text{Грошові кошти} + \text{поточні фінансові інвестиції}}{\text{Величина чистих оборотних активів}}$	$\frac{\text{Ряд. 220} + \text{ряд. 230} + \text{ряд. 240}}{\text{Ряд. 260} - \text{ряд. 620}}$	збільшення

Показники фінансової стійкості та стабільності підприємства

1. Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів визначається діленням позикових коштів на власні кошти підприємства. Зростання цього показника в динаміці також свідчить про посилення залежності підприємства від кредиторів, тобто про зниження його фінансової стійкості.

2. Коефіцієнт маневреності власного капіталу — це відношення суми власних коштів, довгострокових кредитів і довгострокових позик за мінусом необоротних активів до суми власних коштів, довгострокових кредитів і довгострокових позик.

Цей показник визначає, яка частина власного капіталу використовується для фінансування поточної діяльності, тобто є вкладеною в оборотні кошти, а яку частку — капіталізовано.

3. Показник заборгованості кредиторам визначається діленням усіх пасивів на всі активи, помноженим на 100.

Показники рентабельності підприємства

1. Рентабельність продажу — це відношення чистого прибутку від операційної діяльності до виручки від реалізації, помножене на 100 (ряд.100 Ф2:ряд.010 Ф2).

2. Рентабельність основної діяльності — це відношення чистого прибутку від реалізації продукції до витрат на виробництво продукції, помножене на 100.

3. Рентабельність основного капіталу — це відношення чистого прибутку до основного капіталу, помножене на 100.

4. Рентабельність власного капіталу — це відношення чистого прибутку до середньої величини власного капіталу, помножене на 100. (Ряд. 220:(Ряд.380+430+630Гр.3+Ряд.380+430+630Гр.4):2.

Показники ділової активності підприємства.

1. Коефіцієнт оборотності капіталу визначається діленням виручки від реалізації продукції на підсумок активу балансу(ряд.010Ф2:ряд.640Ф1).

2. Коефіцієнт оборотності мобільних коштів визначається діленням виручки від реалізації продукції до підсумку II і III розділів активу балансу(010Ф2:(260+270)Ф1).

3. Коефіцієнт оборотності матеріальних оборотних коштів визначається діленням виручки від реалізації продукції до підсумку II розділу активу балансу(010рядФ2.:260ряд.Ф1).

При розгляді балансу підприємства можна зробити висновки стосовно аналізу його фінансового стану без здійснення розрахунків.

Тема 8. Кредитування підприємств

1.Економічна сутність кредиту, його форми, види та принципи кредитування

2.Види банківського обслуговування

3.Порядок отримання банківського кредиту та планування його потреби

4.Погашення короткострокового кредиту

5.Аналіз кредитоздатності позичальника

Кредит (від лат. позика, борг) — це позика в грошовій або натуральній формі, яка надається на умовах повернення із сплатою відсотків за користування однією юридичною чи фізичною особою іншій.

Суть кредиту проявляється через його функції. У період переходу до ринку кредит виконує такі функції:

- перерозподілу грошових коштів з метою найбільш ефективного їх використання в народному господарстві;

- заміщення наявних грошей в платіжному обороті;

- здійснення контролю за цільовим використанням коштів.

В умовах ринку розрізняють такі види кредиту:

Банківський кредит — грошова позика, що надається банками та іншими кредитними установами функціонуючим підприємствам і підприємцям. Це найбільш поширена форма кредиту в період переходу до ринкової економіки.

Комерційний кредит — це кредит, який надається споживачу постачальником продукції у вигляді грошей або товарів з відстроченням платежу. В останньому випадку оформлюється вексель, як заставне зобов'язання покупця. У ньому вказується сума позичених коштів і плата за кредит, терміни платежу та інші умови, узгоджені сторонами.

Податковий кредит - це кредит, що надається фінансовим органам на основі кредитної угоди, укладеної підприємством з податковою адміністрацією за місцем реєстрації підприємства для сплати податків на доход (прибуток).

Споживчий кредит — це кредит, що надається населенню у вигляді відстрочення платежу за товари довгострокового користування, на купівлю худоби, будівництва житла, садових домівок та інші види послуг.

Державний кредит - це сукупність кредитних відносин між позичальником в особі держави та підприємцями і населенням, як його кредиторями. Основними формами державного кредиту є державні ощадні сертифікати, казначейські зобов'язання, облігації, позики та грошово-речові лотереї. Через ці форми держава мобілізує грошові кошти юридичних і фізичних осіб на умовах повернення і платності та використовує їх на покриття державних витрат.

Міжнародний (зовнішньоекономічний) кредит — це позики, які одержують держава, банки, підприємці тощо від іноземних кредиторів або надають іноземним позичальникам.

Кредитування здійснюється на основі таких принципів:

строковості; цільового характеру; забезпеченості; платності.

Підприємства можуть отримати різноманітні види кредитів та послуг кредитного характеру:

Строковий кредит - це кредит, який надається цілком відразу після укладення угоди. Він погашається або періодичними внесками, або одноразовим платежем наприкінці терміну.

Кредитна лінія — це згода банку-кредитора надати кредит у майбутньому в розмірах, які не перевищують заздалегідь обумовленої суми за певний період часу без проведення додаткових спеціальних переговорів.

Нині комерційні банки України відкривають кредитні лінії, як звичайно, сільськогосподарським підприємствам, підприємствам переробних галузей народного господарства, торговельним підприємствам.

Овердрафт — короткостроковий кредит, який надає банк надійному підприємству понад залишок його коштів на поточному рахунку (в межах заздалегідь обумовленої суми) через дебетування його поточного рахунка. Якщо підприємство використовує контокорентний кредит без згоди з банком або виходить за встановлені межі кредиту, то цю частину кредиту називають терміном „овердрафт”.

Використання контокорентного кредиту пов'язане з більшими витратами для підприємства. Відсотки за користування позичкою за контокорентним рахунком є найвищими в банківській практиці.

Кредит під облік векселів (обліковий кредит) – це короткостроковий кредит, який банківська установа надає пред'явнику векселів, обліковуючи (скуповуючи) їх до настання строку виконання зобов'язань за ними і сплачуючи пред'явнику номінальну вартість векселів за мінусом дисконту.

До кредитно-гарантійних послуг, що надаються підприємствам банками, належать:

- акцептний кредит;
- авальний кредит.

Акцептний кредит — це позичка, яка передбачає акцептування банком інкасованої підприємством-позичальником тратти за умови, що підприємство надає в розпорядження банку вексель до строку його оплати.

Авальний кредит — це позичка, коли банк бере на себе відповідальність за зобов'язаннями підприємства у формі поручительства або гарантії.

Факторинг — система фінансування, за умовами якої підприємство—постачальник товарів перевідступає короткострокові вимоги за торговельними операціями комерційному банку.

Тема 9. Фінансове забезпечення відтворення основних засобів

1. Сутність основних засобів та їх відтворення

2. Показники стану та ефективності використання основних засобів

3. Знос і амортизація основних засобів

4. Сутність та джерела фінансування капітальних вкладень, їх формування та використання

До **основних засобів** згідно П(С)БО 7 „Основні засоби” належать матеріальні активи, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких становить понад один рік і які підприємство утримує з метою використання їх в процесі виробництва або постачання товарів, надання послуг, надання в оренду іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій (або використання в процесі операційного циклу, якщо він триваліший за один рік).

За галузевою належністю основний капітал поділяється на капітал промисловості, будівництва, сільського господарства, транспорту, зв'язку та ін.

За натурально-речовим складом основний виробничий капітал поділяється на: будівлі, споруди; передавальні пристрої; машини та обладнання; транспортні засоби; інструменти і приладдя; виробничий і господарський інвентар; робочу та продуктивну худобу; багаторічні насадження; капітальні затрати на поліпшення земель; інший основний капітал.

У процесі функціонування основний капітал піддається фізичному (матеріальному) і моральному (економічному) зносу.

Фізичний знос основних засобів — це поступова втрата основними засобами споживної вартості в процесі експлуатації, тобто суто матеріальний знос їх окремих елементів.

Моральний знос – це знос основних засобів унаслідок створення нових, більш прогресивних і економічно ефективних машин та устаткування.

Амортизація — поступове перенесення по частинах (у міру зносу) вартості основних фондів на вироблений за їх допомогою продукт (послуги). Вона здійснюється з метою накопичення фінансових ресурсів для фінансування наступного відновлення та відтворення основних фондів.

Амортизаційні відрахування — грошове відображення розміру амортизації, відповідного ступеня зносу основного капіталу. Вони включаються до собівартості продукції та компенсуються при її продажу у виручці, що надходить. Амортизаційні відрахування підприємства проводять щоквартально відповідно до встановлених єдиних норм і балансової (залишкової) вартості основних фондів за окремими групами або інвентарними об'єктами.

Суми амортизаційних відрахувань звітного періоду визначаються множенням норм амортизації на балансову вартість груп основних засобів на початок звітного періоду.

$$A = Ba * H / 100\%, \text{ де}$$

A - сума амортизаційних відрахувань

Ba - балансова вартість основних виробничих засобів;

H – норма амортизаційних відрахувань до балансової вартості кожної з груп основних засобів, %.

Амортизація основних засобів (крім інших необоротних матеріальних активів) нараховується із застосуванням таких методів.

- 1) Прямолінійного, за яким річна сума амортизації визначається діленням вартості, яка амортизується, на очікуваний період часу використання об'єктів основних засобів.
- 2) Зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації. Річна норма амортизації (у відсотках) обчислюється як різниця між одиницею та результатом кореня ступеня кількості років корисного використання об'єкта з результату відділення ліквідаційної вартості об'єкта на його первісну вартість.
- 3) Прискореного зменшення залишкової вартості, за яким річна сума амортизації визначається як добуток залишкової вартості об'єкта на початок звітного року або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації та річної норми амортизації, яка обчислюється, виходячи зі строку корисного використання об'єкта, і подвоюється.
- 4) Кумулятивного, за яким річна сума амортизації визначається як добуток вартості, яка амортизується, та кумулятивного коефіцієнту. Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишаються до кінця очікуваного строку використання об'єкта основних засобів, на суму числа років його корисного використання.
- 5) Виробничого, за яким місячна сума амортизації визначається як добуток фактичного місячного обсягу продукції (робіт, послуг) та виробничої ставки амортизації. Виробнича ставка амортизації розраховується діленням вартості, яка амортизується, на загальний обсяг продукції (робіт, послуг), який підприємство очікує виробити із використанням об'єкта основних засобів.

Показниками, що характеризують стан основного капіталу та ефективність його використання, можуть бути:

- рівень забезпечення підприємства основним капіталом;
- стан основного виробничого капіталу;
- ефективність використання основного виробничого капіталу.

Відновлення основного капіталу на діючих підприємствах здійснюється за рахунок капітальних вкладень.

Капітальні вкладення — витрати на створення нових, розширення, реконструкцію та модернізацію діючих основних засобів.

Існує три основних види капітальних вкладень:

1. На зміну й оновлення устаткування з метою підвищення якості продукції або скорочення витрат на її виробництво.

2. На розширення виробничих потужностей у зв'язку зі збільшенням попиту на продукцію, що виробляється.

3. На створення виробничих потужностей для випуску нових видів продукції.

Поняття «капітальні вкладення» є тотожним поняттю «інвестиції». У зв'язку з цим поняття «капітальні вкладення» розглядається як інвестиції, які спрямовані на створення нового, розширення, реконструкцію та модернізацію діючого основного капіталу.

Відповідно до чинного законодавства джерелами фінансування капітальних вкладень може бути:

1) власні фінансові ресурси (включають внески засновників підприємства; амортизаційні відрахування; кошти від продажу власного майна);

2) позичені фінансові ресурси;

3) кошти, отримані від продажу цінних паперів, внески членів трудових колективів;

4) кошти державного бюджету та місцевих бюджетів;

5) кошти іноземних інвесторів.

Порядок фінансування капітальних вкладень залежить від способу проведення капітальних робіт.

За **підрядного способу** будівництво об'єктів здійснюється відповідними підрядними організаціями.

Господарський спосіб будівництва застосовується за будівництва невеликих об'єктів, реконструкції та розширення діючих підприємств. При цьому способі підприємство самостійно, власними силами здійснює будівельно-монтажні роботи, тобто об'єднує функції і замовника, і підрядчика.

Тема 10. Планування на підприємствах

1. Фінансова стратегія підприємства

2. Зміст та методи фінансового планування

3. Зміст поточного фінансового плану та порядок його складання

4. Зміст і значення оперативного фінансового плану

5. Бюджетування в системі оперативного фінансового планування

Фінансова стратегія – система довгострокових цілей фінансової діяльності підприємства й найефективніший шлях їх досягнення.

Фінансова стратегія підприємства забезпечує:

- формування та ефективне використання фінансових ресурсів;

- виявлення найефективніших напрямів інвестування та зосередження фінансових ресурсів на цих напрямках;

- відповідність фінансових дій економічному стану та матеріальним можливостям підприємства;

- визначення головної загрози з боку конкурентів, правильний вибір напрямів фінансових дій та маневрування для досягнення вирішальної переваги над конкурентами.

Результатом перспективного фінансового планування є розробка трьох основних документів:

- прогноз звіту про прибутки та збитки;

- прогноз руху грошових коштів.

- прогноз балансу активів і пасивів.

Фінансове планування — це процес визначення обсягу фінансових ресурсів за джерелами формування і напрямками їх цільового використання згідно з виробничими та маркетинговими показниками підприємства у плановому періоді. Метою фінансового планування є забезпечення господарської діяльності необхідними джерелами фінансування.

Поточний фінансовий план складається на рік з поквартальною розбивкою та складається з двох частин:

Частина I. Формування чистого прибутку.

Включає в себе такі розділи:

- Доходи.

- Витрати.
- Фінансові результати діяльності.
- Плановий розподіл чистого прибутку.

Частина II. Джерела формування і надходження коштів на напрями використання.

Друга частина фінансового плану „Джерела формування і надходження коштів та напрями використання” включає **7 розділів**:

1. Джерела формування та надходження коштів.
2. Приріст активів підприємства.
3. Повернення залучених коштів.
4. Витрати, пов'язані з унесенням обов'язкових платежів до бюджету та державних цільових фондів.
5. Покриття збитків минулих періодів.
6. Елементи операційних витрат.
7. Розрахунок податку на додану вартість.

Звітний фінансовий план, що складається за кожний квартал, півріччя і рік, дозволяє встановити, наскільки заплановані доходи і витрати підприємства забезпечували фінансовими ресурсами здійснення плану виробництва й реалізації продукції, вивчити причини відхилень показників звіту від плану, виявити „вузькі” місця, виявити резерви підвищення рентабельності виробництва.

Оперативне фінансове планування вкрай потрібне підприємству для контролю за фактичним надходженням грошових коштів на поточний рахунок, витрачанням коштів у процесі господарської діяльності та виконанням поточного фінансового плану.

До оперативного фінансового планування належать:

- Платіжний календар.
- Податковий календар.
- Касовий план.

Платіжний календар складають на квартал з розбивкою за місяцями або на місяць із розбивкою за декадами.

У **платіжному календарі** відображається весь грошовий оборот підприємства, позичковий та інші рахунки підприємства в банку, тобто фіксується рух грошових коштів за джерелами їх надходження та напрями використання.

Підприємства поряд з платіжним календарем складають **податковий календар**, де вказують перелік податків і дати їх сплати.

Касовий план – план обороту готівки, що відображає надходження і виплати готівки через касу. Касовий план потрібний для контролю за надходженнями і витратами готівки.

Тема 11. Фінансова санація підприємств

1. Фінансова санація підприємства, її економічний зміст та порядок проведення

2. Планування та фінансування санації підприємства

3. Економіко-правові аспекти санації та банкрутства підприємств

Термін «санація» походить від латинського «sanare» — оздоровлення, видужання. У Законі України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 1999 р. розрізняються поняття «санація» та «досудова санація». У цьому разі санація розглядається як система заходів, які здійснюються під час виробництва у справі про банкрутство з метою запобігання визнання боржника банкрутом і його ліквідації. Ця система спрямована на оздоровлення фінансово-господарського стану боржника, а також на задоволення у повному обсязі або частково вимог кредиторів шляхом кредитування, реструктуризації підприємства, боргів і капіталу і (або) зміни організаційно - правової і виробничої структури боржника.

Тобто санація — це сукупність усіх можливих заходів, які здатні привести підприємство до фінансового оздоровлення.

Процес організації фінансової санації підприємств можна подати трьома основними функціональними блоками:

1. Розробка санаційної концепції та плану санації.

2. Проведення санаційного аудиту.

3. Менеджмент санації.

Вирішальне значення для успішного проведення фінансового оздоровлення підприємства має організація ефективного менеджменту санації.

Фінансувати санацію можна за рахунок:

- власних коштів підприємства (самофінансування: чистий прибуток, амортизація, реструктуризація активів);

- фінансових засобів власників;

- за допомогою кредиторів.

За формальними ознаками розрізняють два види санації:

1. Санація без залучення додаткових фінансових ресурсів на підприємство:

- зменшення номінального капіталу підприємства;

- конверсія власності в борг;

- конверсія боргу у власність;

- пролонгація строків сплати заборгованості;

- добровільне зменшення заборгованості;

- самофінансування;

2. Санація із залученням нового фінансового капіталу:

- альтернативна санація;

- зменшення номінального капіталу з подальшим його - збільшенням (двоступінчаста санація);

- безповоротна фінансова допомога власників;

- безповоротна фінансова допомога персоналу;

- емісія облігацій конверсійної позики;

- залучення додаткових позик.

Розрізняють 3 форми санації:

1. Направлена на реорганізацію боргу (без зміни юридичної особи підприємства, що санується);

2. Направлена на реорганізацію підприємства, як правило, його юридичної особи);

3. Реструктуризація.

Реструктуризація підприємства—це здійснення організаційно-господарських, фінансово-економічних, правових, технічних заходів, спрямованих на реорганізацію підприємства, зміну форм власності, управління, організаційно-правової форми, що сприятиме фінансовому оздоровленню підприємства, збільшенню обсягів випуску конкурентоспроможної продукції, підвищенню ефективності виробництва та задоволенню вимог кредиторів.

Справа про банкрутство порушується господарським судом, якщо безспірні вимоги кредитора(кредиторів) до боржника становлять не менше трьохсот мінімальних розмірів зарплати, які не були задоволені боржником протягом трьох місяців після встановленого для їх погашення строку.

Розпорядник майна призначається на строк не більший за шість місяців. Цей строк може бути продовжений або скорочений судом на клопотання комітету кредиторів, самого розпорядника майна або власника – боржника.

Повноваження арбітражного керуючого як розпорядника майна припиняються з дня затвердження господарським судом мирової угоди, призначення керуючого санацією чи ліквідатора.

Розпорядник майна призначається на строк не більш ніж 6 місяців.

З метою виявлення всіх кредиторів та осіб, які бажають узяти участь у санації боржника, суддя на підготовчому засіданні виносить ухвалу, якою зобов'язує заявника погодити за свій рахунок в офіційному друкованому органі Верховної Ради України або Кабінету Міністрів України (газети „Голос України” та „Урядовий кур'єр”) оголошення щодо порушення справи про банкрутство.

Кредитори в місячний строк від дня публікації в офіційному друкованому органі такого оголошення подають до арбітражного суду письмові заяви про грошові вимоги до боржника, а також документи, що їх підтверджують.

Заяви з майновими вимогами до боржника можуть подавати всі кредитори незалежно від настання термінів виконання зобов'язань.

Визнані боржником грошові вимоги включаються розпорядником майна до реєстру вимог кредиторів. Заява кредиторів про грошові вимоги, щодо яких є заперечення боржника, розглядаються господарським судом у процесі провадження справи.

Ухвала про затвердження реєстру вимог кредиторів є підставою для визначення кількості голосів, які належать кожному кредиторіві, коли приймається рішення на зборах (комітеті) кредиторів. Копію ухвали арбітражний суд надсилає сторонам та іншим учасникам провадження у справі про банкрутство, а також державному органу з питань банкрутства.

Ліквідаційна процедура – це задоволення вимог кредиторів через продаж майна та ліквідацію юридичної особи боржника.

Здійснення ліквідаційних процедур проводиться ліквідаційною комісією.

Поряд із можливістю участі кредиторів у санації боржника поза провадженням справи про банкрутство законодавство багатьох країн передбачає можливість участі кредиторів у фінансовому оздоровленні неспроможного підприємства під час провадження зазначеної справи укладенням мирової угоди. Можливість укладання мирової угоди передбачена ст.35 Закону України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом».